

TALABALARNING PROFESSIONAL KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI

Allaniyazova Miyrxan Zaripbaevna,
o'qituvchi, Nukus davlat pedagogika instituti,
O'zbekiston, Nukus

Annatsiya: The article is the subject of competence, this is a concept related to the field of relations between knowledge and practical human activities. Today we pay attention to the problem of competence in general, in particular, to professional competence. We use the terms "competence" and "competence" in close association with each other. In addition, competence, in our understanding, is a quality that has an integral, synergistic, wider composition that works as a result of the formed specific knowledge, skills and skills, that is, what a graduate needs, after graduation.

Kalit so'zlar: competence, teacher's role, classroom interaction, understanding synergistic globalization

Bugun hayotimizni globallashtirish jarayonisiz tasavvur etib bo'lmaganidek, turli fanlarni rivojlantirish va yangi g'oyalarni joriy etish jarayonini ijtimoiy-madaniy hamkorliksiz tasavvur etib bo'lmaydi. Bu jarayonlar inson hayotining barcha sohalariga - kundalik, madaniy, ilmiy, siyosiy, iqtisodiy taalluqlidir.

Kompetenciya - bu bilim va insonning amaliy faoliyati o'rtasidagi munosabatlar sohasiga tegishli bo'lgan tushunchadir. B.Yu.Elkoninning ta'rifiga ko'ra, "kompetenciya - bu o'z faoliyatini o'z ichiga olgan paytdagi shaxsning malakaviy xarakteristikasi" [4,56].

Bugun biz umuman kompetentsiya muammosiga, xususan kasbiy kompetentsiyaga e'tibor qaratamiz. Biz "kompetentsiya" va "kompetentlik" atamalarini bir-biri bilan uzviy bog'liq holda ishlatamiz. Bundan tashqari, kompetentsiya, bizning tushunchamizda, integral, sinergikdir kengroq tarkibga ega bo'lgan va shakllangan aniq bilim, ko'nikma va ko'nikmalar natijasi sifatida ishlaydigan sifat, ya'ni bitiruvchiga kerak bo'lgan narsa universitetni tugatgandan so'ng egalik qiling. Vakolatlar, ichida o'z navbatida, biz kompetentsiyaning tarkibiy qismlari sifatida ko'rib chiqamiz oliy ma'lumot olish jarayonida muayyan bilim, ko'nikma, ko'nikmalar doirasi, egalik qilish kerak. Vakolatlar ijtimoiy kontekstda shaxsning faol imkoniyatlarini tavsiflovchi vazifalar yoki xulq-atvor standartlarini bajarish standartlari va mezonlari yordamida tavsiflanadi faoliyat.A.

V.Xutorskiy, “kompetenciya” va “kompetentlik” tushunchalarini ajratib, ularga quyidagicha ta’rif beradi [5,13].

Kompetenciya - muayyan ob’ektlar va jarayonlar doirasiga nisbatan belgilanadigan va ularga nisbatan sifatli samarali faoliyat uchun zarur bo’lgan shaxsning o’zaro bog’liq fazilatlari (bilim, ko’nikma, malaka, faoliyat usullari) to’plamidir.

Kompetentlik - shaxsga tegishli vakolatga ega bo’lish, unga va uning faoliyat mavzusiga shaxsiy munosabatini o’z ichiga oladi.

Galskova N. D., Gez N. I. ijtimoiy-madaniy kompetentlikni “madaniyat muloqoti” deb ataydi, ya’ni ijtimoiy-madaniy muloqot sharoitida shaxsni madaniy muloqotini amalga oshirishga imkon beradigan qobiliyati sifatida belgilaydi [2;13].

Talabalar keyin, universitetda o’qishni tugatgandan so’ng, amaldagi talablarga muvofiq yaxshi talablarga nazariy tayyorgarlik, axborot makonini o’zlashtirish va kompyuterda, Internetda ishlash ko’nikmalariga ega bo’lishlari kerak. Bundan tashqari idiruv-huquqiy tizimlari materiallaridan qanday foydalanishni bilishlari kerak. Shuningdek chet tili bo’yicha zarur bilimlarga ega bo’lishi zarur. Xushmuomalalik, intizom, shuningdek o’z faoliyatiga nisbatan javobgarlik zarur. Sog’lom turmush tarzini olib borsa va ish kunini to’g’ri tashkil qilsa bu sohada bilim bolsa kasbda muvaffaqiyatga erishishi mumkin, Shuningdek, talabalar siz o’z fikrini to’g’ri ifoda eta olishiz kerak.

Mavzu bo’yicha ilmiy adabiyotlar tahlili. “Maktab – ma’naviyat va ma’rifat o’chog’i” kontseptsiyasi doirasida oliy ta’lim muassasalarining umumta’lim maktablari bilan o’quvchi-yoshlarning ma’naviy ma’rifiy dunyoqarashini shakllantirish, huquqiy savodxonligini oshirish, kasbga yo’naltirish va mustaqil hayotga tayyorlash kabi masalalarda mentorlik modeli asosidahamkorligini rivojlantirish va h.k. Tadqiqot muammosiga doir me’yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilab berilgan vazifalarni muayyan darajada hal etish hamda masalaning dolzarbligini asoslash uchun mavzu bilan bog’liq “ma’naviyat”,

“kompetentsiyaviy yondashuv”, “kompetentsiya”, “kompetentlik”, “ma’naviy kompetentlik” tushunchalarining mazmun-mohiyatiga aniqlik kiritib olish maqsadga muvofiqdir.

L.I.Korneeva “ijtimoiy-madaniy kompetentlik - boshqa shaxsni tushunishni va uning fikrini qadrlashni o’rgatadi, ya’ni inson madaniyat ta’sirida boshqa odamni idrok etadi, fikrlaydi, baholaydi va shu asosda faoliyatning yangi sxemasini quradi” - deb hisoblaydi. [3;640]

E.N.Solovova “ijtimoiy-madaniy kompetentlik - shaxsni xalqaro darajada tarbiyalash uchun bir vosita ekanligini qayd etib, nafaqat ta’lim-tarbiya jarayonida balki, talabalar ijtimoiy tajribasini orttirib, boshqa mamlakat an’analari, qadriyatlari to’g’risida ma’lumot olishni ham belgilaydi” – deb ta’kidlaydi [1;84].

Bizning fikrimizcha, ijtimoiy madaniyat, ijtimoiy-madaniy kompetentlik ma’naviy-axloqiy fazilatlarning poydevori hisoblanib, ijtimoiy madaniyat ko’nikmalari yoshlikdan tarkib toptirilsagina, bu poydevor barqaror bo’ladi. Shuningdek, bo’lajak pedagoglarning shaxs sifatida shakllanishida hal qiluvchi omilga aylanadi. Zero, ma’naviy- axloqiy fazilatlar tarkibida muomala munosabat madaniyati alohida o’rin tutadi. Ta’lim muassasasida o’quvchi-yoshlarga oila, mahalla muhitidan tashqarida dastlabki muomala, munosabat muammolariga duch keladi. Aynan ta’lim muassasasida muomala madaniyatini izchil va uzviylikda, ta’lim-tarbiya qonuniyatlariga asoslangan xolda shakllantirish amalga oshirilishi zarur. Ya’ni oila, mahalla tarbiyaviy ta’siridan farqli professional ta’sir ko’rsatiladi. SHuningdek, tarbiyada milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg’unligiga erishiladi. Ya’ni, oilada, mahallada milliy qadriyatlar, mahalliy urf-odatlar tarbiyasi ustuvor bo’lsa, ta’lim muassasasida dastlabki umuminsoniy qadriyatlar va muomala madaniyati bo’yicha tushuncha, ko’nikmalarni shakllantirish yo’nalishida ham ish olib boriladi. Yuqorida keltirilgan olimlarning ilmiy g’oyalarining tahlili asosida aytish mumkinki, talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentligi ijtimoiy-madaniy bilim, o’rganilayotgan til, ma’naviy

qadriyatlar va madaniy meros, aloqa tajribasi, tilni qo'llash usullarini bilish jarayonida shakllanadi va namoyon bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Соловьёва, Н. И. Роль страноведческих знаний в формировании социокультурной компетенции. 2015 г. 84 с.
2. Сафонова, В.В. Социокультурный подход: основные социально-педагогические и методические положения / В.В. Сафонова // Иностранные языки в школе. – 2014. – №11. – С. 2–13.
3. Пидкацистый, П.И. Педагогика: учеб. пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей / П.И. Пидкацистый//. – М: Педагогическое общество России, 1998. – 640 с.
4. Эльконин Д.Б. Понятие компетентности с позицией развивающего обучения. - Красноярск. - 2002.56-с.
5. Хуторский А.В. Ключевые компетентности как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование. - 2003. - № 2.13-с.
6. Jakbarova Z.S. Talabalarning ijtimoiy-madaniy kompetentligini shakllantirishning nazariy-metodologik asoslari. "Ekonomika i socium" No9(88) 2021 www.iupr.ru 359 DOI 10.46566/2225-1545_2021_88_359

Аjiniyaz atındađı
NÓKIS MÁMLEKETLIK
PEDAGOGIKALÍQ INSTITUTÍ
N M P I
1934